

A BOLSEVIK OROSZORSZÁG

A HADIKOMMUNIZMUS ÉS A NEP

- A bolsevik hatalomátvétel után: a kereskedelem és az ipar államosítása
- Mezőgazdaság: beszolgáltatásra köteleztés a parasztokat – ez: hadikommunizmus
- Köv.: éhínség – a termelés visszaesése, feketepiac
- 1921-re: országszerte lázadások: parasztok és munkások is
- Kronstadt: matrózlázadás

„Egyszerű ember vagyok, be kell vallanom, semmit sem olvastam a kommunizmusról. De azt tudom, arra megy ki a játék, hogy ne legyen pénz. Oroszországban ez már valóra is vált: nincs pénz. Minden dolgozó kap egy kártyát: ennyi és ennyi órát dolgozott le. ...Mondjuk ruhát akar venni. Bemegy a boltba, odaadja a boltosnak a kártyát, s olyan ruhát kap, amelyet a ledolgozott óráinak a száma ér. ....Most persze még sok kegyetklenséget kell végrehajtani, de majd ha győzünk...” (Interjú Dolgopolov poltavai CSEKA-elnökkel)

- CSEKA: (Összorosozországi) Rendkívüli Bizottság (a bolsevik párt terrorista, megfélemlítő osztagai)
- Köv.: a gazdaságpolitika megváltoztatása: NEP
- Cél: a termelés helyreállítása az egyéni érdekeltséggel
- A kapitalizmus ideiglenes és részleges visszaállítása
- A beszolgáltatási rendszer eltörlése – helyette: állami adó
- Szabad áruforgalom és pénzforgalom:
- Működhetek a piacok, ismét beindult a pénzforgalom
- Munka szerinti jövedelem
- Köv.: a gazdaság növekedése: a húszas évek végére meghaladta a háború előtti szintet

A SZOVJETUNIÓ LÉTREJÖTTE

- 1922. december: Szovjetunió létrejött: Oroszország, Ukrajna, Grúzia, Azerbejdzsán, Örményország, Belorusszia - „önként csatlakoztak”
- tagköztársaságoknak széleskörű jogokat biztosítottak – a kiválás jogát is
- de: a Vörös Hadsereg ide bevonult, hatalomra segítette a kommunistákat, akik szovjetbarát uralmat hoztak létre (erőszak alkalmazása is)
- a párt, az állam, a hadsereg, a titkosszolgálat vezetésében orosz túlsúly érvényesült

MODERNIZÁCIÓ - TERVUTASÍTÁSOS RENDSZER

- 1924. Lenin halála: Sztálin átveszi a hatalmat
- ellenfeleit legyőzi: Trockijt száműzetésbe kényszeríti, a többiek önkritikát gyakorolnak
- Új gazdaságpolitika bevezetése: a NEP felszámolása
- Alapkérdés: fel lehet-e építeni egy országban a kommunizmust? –
- Elvi vita, a hatalomról való lemondás lehetősége is felmerült –de: mégis a hatalom megtartása mellett döntenek –KÖV:
- Tervgazdálkodás bevezetése
- Cél: a modernizáció, nehézipar, a bányászat, az energiaipar és hadiipar megteremtése, fejlesztése
- Központilag előirányzott normát kellett teljesíteni – hatalmas fejlődés
- Hatalmas ipari centrumok létrejött
- De: problémák is: a központi előírásnak sokszor csak adminisztratív megfelelés

- Kényszermunka, terror – köv.: minőség rovására megy, pazarlás, környezetszennyezés, selejt
- Az iparosítás más ágazatok rovására ment végbe: a mezőgazdaság, az infrastruktúra, a könnyűipar nem fejlődött
- KÖV.: az életszínvonal csökkenése

KOLLEKTIVIZÁLÁS

- Oka: a nagyipar megteremtéséhez szükséges tőkét a mezőgazdaságból vonják el
- a munkaerő folytonos létszámemelése kell – a parasztság „átirányítása”
- kolhozok (állami gazdaság), szovhozok (termelőszövetkezetek)
- De: a lényeg: a földek és a munkaeszközök elvétele a parasztságtól
- Köv.: paraszti ellenállás: gabona elpusztítása, állatállomány leölése, a munkák szabotálása ⇒ a vezetők félelme attól, hogy az ellenállás áterjed a városokra
- 1928/29.: gabonakrízis
- ⇒ köv.: kuláktalanítási kampány : a „kulákok” kitelepítése: Közép-Ázsia, Szibéria
- munkatáborok: gyárak, bányák, építkezések
- „kulákgyártás”: teljesíthetetlen beszolgáltatási rendszer – gazdasági büntetnek minősül
- 1932/33. Ukrajna: éhínség – 6 millió ember halála (éhenhaltak)
- Eközben: gabonaexport - valutáért
- Köv.: megvalósult a mezőgazdaság teljes kollektivizálása, és a parasztság teljes önállóságának felszámolása
- DE: a kollektivizálás eredménye a termésátlagok esése – még a cári korszak termésátlagait sem érik el.
- Ipar: megvalósul a modernizáció

SZTÁLIN DIKTATÚRÁJA

- Húszas évek vége: tisztogatási hullám – GULAG: Lágerek Állami Főhatósága
- 1934-38: a vezetők kivégzése – koncepciós perek
- párt-és állami irányítás, gazdasági vezetés, hadseregirányítás
- Pl: Kirov leningrádi pártvezető meggyilkolása (máig tisztázatlan körülmények között) – majd: a koncepciós perek vádja a Kirov-gyilkosságban való részvétel
- A titkosszolgálat vezetői: Jagoda (1936†), Jezsov (1938†), Berija (1953†)
- Sztálin: személyi kultusz – a manipuláció eszköze

A SZOVJET TÁRSADALOM ÁTALAKULÁSA

- Új társadalmi rétegek felemelkedése
- A párt-és állami vezetők jobb fizetést kaptak, jobb lakásokhoz, stb jutottak
- Sztahanovista-mozgalom
- Elmaradott ország, paraszti többségű társadalom
- Az elmaradottságot a szocializmus megvalósításával számolták fel – diktatúra, terror

A hallatlanul magas munkanorma, a napi 12 órás kényszermunka, az éhezés, a ruhátlanság, a kegyetlenül zord éghajlat tömegével szedte áldozatait. A kemény fizikai munkához edződött munkások és parasztok is sorra kidőltek a sorból, azonban a kétkezi munkához hozzá nem edződött, tanult emberek már néhány hónap múltán a fagyos földre kerültek. A munkatáborok kipusztult lakossága helyére mindig újabb és újabb rabszolgákat kellett szállítani.

A bírói szervek koholt vádak alapján folytatták le a koncepciós pereket. Az életszerűség, hitelesség látszatát keltve minden ügyvezetett "összeesküvő" vagy "kártevő" csoportból - a megszerkesztett forgatókönyv szerint - találmira kiválasztott "főkolompókat" halálra ítélték. A rabok millióinak adminisztratív nyilvántartása, a munkaterületekre történő elosztása és átcsoportosítása, az elpusztult utánpótlása a börtönök és gyűjtőtáborok zsúfolt celláiból, hatalmas szervezet működtetését tette szükségessé. A közel negyvenezer kényszermunkatábor igazgatását a moszkvai állambiztonsági szervek épületéből, a Lubjanka - téri palotából intézték. Ezen 1934 júliusában felállított intézmény nevének betűrövidítése GULÁG volt, magyarul: Lágerek Állami Főhatósága.

Nácizmus és bolsevizmus összehasonlítása

Hasonlóság:

- totalitárius, önkényrendszer
- vezér kultusza (Hitler imádata természetesebb, mint Sztáliné)
- karizmatikus vezér: életútban hasonlóságok, katonák, jó szónokok, hisznek bennük, jó pártvezetők, egységes, fegyelmezett pártot építenek ki, tudják fanatizálni a közönséget
- agresszív, hódító külpolitika, de a SZU óvatosabb
- mindkét állam az ifjúságban bízik
- a nép totális átnevelését akarják
- állam mindkét helyen beavatkozik, de különböző mértékben:

Szovjetunió

- teljes
- rasszizmus: osztályalapú a terror
- van mód a kollaborálásra -)
-) ha lemond az osztályról -)
-) szovjetek befogadják
(pl: Trockij: zsidó + kulák)
- SzU gyilkolást nem iparosította =>
- => nincsenek haláltáborok

Németország

- jelentős, de van tőkés magántulajdon
- zsidókérdés: végső mo + a többi
- nincs lehetőség a menekülésre